

26.8.2011

Dnrot 30/2/09, 523/2/09 ja 1337/2/09

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Mikko Sarja

YLIOPISTOJEN ENGLANNINKIELISET TYÖPAIKKAILMOITUKSET

1
ASIA

Oikeusasiamiehen kansliassa on eduskunnan oikeusasiamiehestä annetun lain 4 §:n nojalla otettu omasta aloitteesta tutkittavaksi kysymys yliopistojen työpaikkailmoitusten julkaisemisessa käytettävästä kielestä.

Tutkittavaksi ottamisen taustalla oli kolme yksittäistä tapausta. Helsingin Sanomissa julkaistiin 30.12.2008 Oulun yliopiston tutkimusyksikön pelkästään englanninkielinen työpaikkailmoitus (dnro 30/2/09). Samoin Helsingin Sanomissa julkaistiin 8.2.2009 Lapin yliopiston alaisen keskuksen työpaikkailmoitus, joka oli osin suomeksi ja osin englanniksi (dnro 523/2/09). Vielä Helsingin Sanomissa julkaistiin 5.4.2009 Lapin yliopiston kahden tiedekunnan yksinomaan englanninkielinen työpaikkailmoitus (dnro 1337/2/09).

Oikeusasiamiehen aiemmassa ratkaisukäytännössä esimerkiksi ulkoasiainministeriön katsottiin menetelleen kielilain vastaisesti, kun se oli julkaissut sanomalehdessä vain englanninkielisen työpaikkailmoituksen. Yliopistojen osalta kyse ei kielilain 3 §:n 3 momentin 1 kohdan mukaisen soveltamisalan rajauksen johdosta kuitenkaan lähtökohtaisesti ole kielilain soveltamista koskevasta asiasta, koska mainitun lainkohdan mukaan kielilakia ei sovelleta yliopistoihin, joiden kielistä säädetään yliopistolaisissa. Näin ollen edellä todettu ulkoasiainministeriötä koskeva kannanotto ei asian alustavassa tarkastelussa ainakaan sellaisenaan sovellu yliopistojen menettelyn arviointiin.

Puheena olevien ilmoitusten julkaisemisen aikaan voimassa olleen yliopistolain (645/1997) 9 §:n perusteella yliopiston opetus- ja tutkintokielet olivat suomi tai ruotsi taikka sekä suomi että ruotsi. Lain 17 §:n 1 momentin mukaan yliopiston virkakieli oli suomi lukuun ottamatta eräitä säännöksessä erikseen mainittuja yliopistoja, joiden virkakieli on ruotsi. Saman pykälän 2 momentin mukaan jokaisella oli kuitenkin oikeus omassa asiassaan käyttää suomea tai ruotsia ja saada toimituskirja käyttämälleen kielellä. Vastaavansisältöinen sääntely sisältyy nykyisen 1.1.2010 voimaan tulleen yliopistolain (558/2009; voimaanpanolaki 559/2009) 11 ja 35 §:ään.

Mainitun sääntelyn perusteella Oulun ja Lapin yliopistojen virkakieli (nykyisin hallintokieli) on esillä olevana ajankohtana ollut suomi ja on sitä edelleen.

3
RATKAISU

Totean ensinnäkin, että niin edellisen kuin nykyisen yliopistolain kielisäännökset ovat verraten suppeat verrattuna kielilakiin, jota ei siis sovelleta yliopistoihin. Yliopistolaisissa säädetään lähinnä opetus- ja tutkintokielistä sekä kielitaitovaatimuksista ja hallintokielestä (aiemmin virkakieli). Hallintokieltä koskeva sääntely – samoin kuin aiempi sääntely virkakielestä – on hyvin suppeaa, koska laissa lähinnä vain todetaan, että yliopiston hallintokieli on pääsäännön mukaan suomi, minkä jälkeen on erikseen lueteltu yliopistot, joiden hallintokieli on ruotsi. Tämän lisäksi säädetään jokaisen oikeudesta käyttää omassa asiassaan suomea ja ruotsia ja saada toimituskirja käyttämällä kielellä.

Muun sääntelyn puuttuessa nyt esillä olevan arvioinnin lähtökohtana on yliopistolain sääntely yliopiston virka- eli hallintokielestä. Hallintokielen käsitettä ei ole laissa lähemmin määritelty. Yliopistolakia koskevassa hallituksen esityksessä (HE 7/2009 vp) käytetään ilmaisua 'yliopiston hallinnossa käytettävä kieli'. Aiemman yliopistolain perusteluissa myöskään virkakielen käsitettä ei ollut enemmälti määritelty (ks. HE 263/1996 vp). Oikeuskirjallisuudessa on katsottu, että hallintokielellä tarkoitetaan lähinnä hallintoasian käsittelyssä käytettävää kieltä (ks. Olli Mäenpää: Yliopistolaki, 2009, s. 331).

Koska yliopistossa avoimena olevien tehtävien täyttäminen on hallintoasian käsittelyä ja kun työpaikkailmoituksen julkaiseminen on osa tätä menettelyä, mielestäni on tällöin lähtökohtana pidettävä, että kulloisenkin yliopiston työpaikkailmoitukset julkaistaan ensisijaisesti kokonaisuudessaan yliopistolain mukaisesti määräytyvällä hallintokielellä, minkä lisäksi ne voidaan yliopiston tarkoituksenmukaisuusharkinnan mukaan julkaista myös muilla kielillä. Sen sijaan hallintokielen sivuuttaminen ei mielestäni ole oikeudellisesti hyväksyttävää esimerkiksi kustannussyihin vedoten tai sillä perusteella, että haettavana oleva tehtävä edellyttää jonkin vieraan kielen taitoa. Vaikka hakuilmoituksen ymmärtämistä sinänsä ehkä voidaankin pitää käytännössä ainakin jonkinlaisena kielitaidon esitestinä, hakijoiden todelliset tiedot ja taidot – kielitaito mukaan lukien – tulevat lähtökohtaisesti kuitenkin muussa menettelyssä testattaviksi ja arvioitaviksi.

Käytettävissäni olleen aineiston perusteella katson, että sekä Oulun että Lapin yliopiston käytännöt ovat lähtökohtaisesti ainakin yleisellä tasolla edellä peräänkuuluttamani kaltaiset, kun ne julkaisevat hakuilmoituksensa aina hallintokielellään eli suomeksi ja kansainvälisyyteen perustuvissa tehtävissä ja yksiköissä suomen lisäksi englanniksi. Tässä yhteydessä en katso aiheelliseksi enemmälti arvioida niitä yksittäisiä ilmoituksia, joiden perusteella asia otettiin täällä alun perin tutkittavaksi.

Edellä todetun perusteella asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin kuin että saatan yliopistojen työpaikkailmoitusten kielen määräytymisen perusteista esittämäni käsitykset Oulun ja Lapin yliopistojen sekä opetus- ja kulttuuriministeriön tietoon.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä esittämäni käsityksen Oulun ja Lapin yliopistojen sekä opetus- ja kulttuuriministeriön tietoon lähettämällä kullekin jäljennöksen päätöksestäni. Samalla pyydän ministeriötä ilmoittamaan ratkaisusta myös muille yliopistoille.